

שותפה חדשה-ישנה בדמשק: קטר בונה את סוריה בדמותה?

יואל גוז'נסקי, כרמית ולנסי | 20 באוגוסט, 2025 | גיליון 2029

מאז עליית א-שרע לשלטון, קטר ממלאת תפקיד מרכזי בתהליך שיקום סוריה. התמיכה הגלויה של ארצות הברית והתיאום עם טורקיה מבססים את קטר כגורם מוביל בעיצוב הסדר הסורי החדש. היא פתחה מחדש את שגרירותה בדמשק, שלחה סיוע, השיקה פרויקטים תשתיתיים והשקיעה בתחום האנרגיה, הבריאות והתחבורה. קטר, המשלבת דיפלומטיה עם אסטרטגיה כלכלית "מלמטה-למעלה", מציבה למעשה חלופה למדינות המפרץ האחרות בהקשר ייצוב סוריה החדשה. עם זאת, מדיניות זו טומנת בחובה סיכונים: המצב הפנימי הרעוע בסוריה, ריבוי המיליציות, האיום הג'האדיסטי וסוגיית המיעוטים מציבים אתגרים לא פשוטים למשטר א-שרע ולכן גם לקטר, כשכשולן המיזם יעשה את ההשקעה הקטרית הימור שגוי.

מאז נפילת בשאר אל-אסד ועליית אחמד א-שרע לשלטון בסוריה, קטר הפכה שחקן דומיננטי ובעל השפעה גוברת במדינה. בדומה לטורקיה, קטר תמכה במשך שנים במורדים הסורים, אולם בשונה מאנקרה ומיתר המדינות הערביות, שעם הזמן חתרו לפיוס עם אסד, דוחא החזיקה בעמדה תקיפה ודחתה כל הכרה מדינית בו. היא הייתה בכך למדינה הערבית היחידה שלא נירמלה את קשריה עם אסד ואחרי נפילתו הייתה הראשונה מבין מדינות ערב שהכירה במשטר הסורי החדש. תוך שבוע מעלית א-שרע לשלטון קטר פתחה מחדש את השגרירות שלה בדמשק, החלה להגיש סיוע הומניטרי ולקדם פרויקטים כלכליים ותשתיתיים לשיקום המדינה. מעורבותה של דוחא משקפת לא רק את רצונה להמשיך ולמצב את עצמה כגורם מתווך ומשקם בעולם הערבי, אלא גם את שאיפתה לעצב את הסדר החדש במדינה באופן שישרת את האינטרסים והיעדים שלה.

ב-6 באוגוסט 2025 נערך בסוריה טקס חגיגי שבמהלכו [חתמו](#) סוריה וגורמים בראשם תאגיד UCC הקטרי וחברות אמירות ואיטלקיות על הסכם השקעות בסוריה, הכולל בניה של שדה תעופה חדש ורכבת תחתית. נוכחות באירוע של השליח האמריקאי המיוחד לסוריה, טום באראק, העידה על חשיבותו בעיני הממשל. יושב ראש הרשות הסורית להשקעות, טלאל אל-הלאלי, [הצהיר](#) במהלכו כי: הפגישה לא הייתה אירוע רשמי בלבד, אלא הכרזה ברורה ומפורשת שסוריה פתוחה להשקעות. במסגרת זו הוכרזה קבוצת פרויקטים אסטרטגיים גדולים – 12 במספר – בסך כולל של [\\$14 מיליארד](#). מדובר בעסקה הגדולה ביותר שנחתמה עד כה בין בין המשטר החדש לבין קטר, כחלק משיתוף פעולה הולך ומתהדק מאז דצמבר 2024.

עמדתה העקבית של קטר, שתמכה באופוזיציה הסורית וסירבה בעקביות לנרמל את יחסיה עם ממשלת אסד, סללה את הדרך לתפקידה המרכזי שלה בעידן שלאחר אסד. עמדה זו מאפשרת היום לדוחא, בשותפות עם אנקרה, להנות מלגיטימציה אולי יותר מכל שחקן ערבי אחר בעיצוב יחסיה עם

ההנהגה החדשה בסוריה. קטר פועלת מזה שנים במזרח התיכון בתיאום מלא עם ארצות הברית וגם בסוריה זכתה המעורבות הקטרית לברכת הדרך של וושינגטון. תפקידה של קטר בזמן נפילת המשטר ולאחריה זכה להערכה חיובית במערב. ארצות הברית, בפרט, נראית כמעוניינת למנף את ההשפעה הקטרית בסוריה כדי לערער את "הסהר השיעי" של מדינות וארגונים פרו-איראניים, שבו מילאה סוריה תפקיד מרכזי.

הפעילות הקטרית מתבטאת גם במגעים הדיפלומטיים עם סוריה. אמיר קטר, שיח' תמים בן חמד אל-ת'אני, היה [למנהיג הערבי הראשון שביקר בדמשק לאחר חילופי השלטון](#), כבר בינואר 2025. הביקור סימן יותר המשכיות מאשר שינוי – [ממדינה שתמכה באופן מובהק באופוזיציה הסורית למשטר אסד](#), לנותנת חסות לשיקום המדינה תחת שלטון חדש המבוסס על אופוזיציה זו. קטר ביקשה לתקוע יתד ראשון בסוריה גם כדי להקדים את שכנותיה במפרץ, בעיקר איחוד האמירויות שנותרה מהוססת יותר אשר לאופיו וכוונותיו של משטר החדש בדמשק. בהמשך, [ביקורים הדדיים](#) של בכירים משתי המדינות הובילו להצהרות משותפות בדבר חיזוק היחסים, סיוע תשתיתי ואינטגרציה של סוריה החדשה במערכת האזורית. קטר פעלה גם לתווך בין ההנהגה החדשה לבין שחקנים אזוריים, תוך הדגשת יכולתה לתווך בזירה הסורית המשתנה – [כולל אף ניסיונות תיווך בין משטר אל-שרע לבין ישראל](#).

לצד ערב הסעודית ואיחוד האמירויות, קטר הופכת בהדרגה למקור המימון המרכזי בשיקומה של סוריה. ערב הסעודית היא שהפצירה בארצות הברית להסיר את הסנקציות מעל סוריה (מהלך שאפשר את תחילת ההשקעות במדינה) ומחמד בן-סלמאן עצמו שכנע את הנשיא טראמפ להיפגש עם א-שרע. במארס 2025, ממשל טראמפ העניק לקטר אור ירוק להזרים גז טבעי לסוריה דרך ירדן. בחאפריל הודיעו קטר וערב הסעודית במשותף על אודות כוונתן להסדיר את חובותיה של סוריה לבנק העולמי. ב-16 במאי [אשרר הבנק העולמי](#) כי דוחא וריאד סילקו את חובה של סוריה בסך 15.5 מיליון דולר, וכך אפשרו ["לקבוצת הבנק העולמי לחדש את מעורבותה במדינה ולסייע בצרכיו של העם הסורי"](#).

נדבך מרכזי נוסף במעורבות הקטרית בסוריה הוא תחום האנרגיה. קטר [חתמה על מזכר הבנות](#) בשוויי שבעה מיליארד דולר להקמת ארבע תחנות כוח מבוססות גז וחווה סולארית, בשיתוף חברות מטורקיה וארצות הברית. עם השלמת הפרויקטים צפויות חמש תחנות הכוח לספק יותר מ-50% מצורכי החשמל של סוריה. הסכם האנרגיה נחתם מספר ימים לאחר שממשל טראמפ החל להסיר את הסנקציות מעל סוריה, מה שהעיד כי וושינגטון פועלת בתיאום עם דוחא ואנקרה ורואה בחיוב את התחממות הקשרים של קטר וטורקיה עם דמשק. מהלך זה מתואם בנוסף עם [תוכנית רחבת היקף](#) נוספת לאספקת חשמל לסוריה על בסיס גז שמוזרם מאזרבייג'ן דרך טורקיה.

זאת ועוד, קטר מימנה תוכנית לתשלום שכר לעובדי המגזר הציבורי הסורי, בהיקף של 29 מיליון דולר לחודש במשך שלושה חודשים. מהלך זה התבצע [בשיתוף פעולה עם ערב הסעודית ובתיאום עם ארצות הברית](#) ובמסגרת הקלות סנקציות שהטיל האו"ם. במקביל נשלח סיוע שכלל תרופות, ציוד רפואי, מזון ושיקום מערכות מים וביוב, בעיקר באזורים שנפגעו במיוחד בלחימה ובאזורים הכפריים. הקרן הקטרית לפיתוח והסחר האדום הקטרי הקימו גם תוכניות רפואיות משותפות עם מוסדות סוריים, כולל ימי עיון בינלאומיים לטובת הכשרת רופאים מקומיים בדמשק ולטיפול במקרי טראומה.

המעורבות הקטרית בסוריה התרחבה גם לתחום תשתית התעופה. חברת התעופה הלאומית של קטר [חידשה בחודש יוני 2025 את טיסותיה הישירות בין דמשק לדוחא](#) בשיתוף פעולה הכולל הכשרת טייסים סוריים בקטר. המהלך משקף כוונה קטרית לשלב מחדש את סוריה במרחב הכלכלי והתעבורתי האזורי,

בדגש על חיבור ישיר למרכזים כלכליים במפרץ. ובתחום הביטחוני, באפריל 2025 התקיים ביקור של משלחת ביטחון קטרית בדמשק, [שבמסגרתו נבחנו אפשרויות לאימון כוחות ביטחון סוריים, בעיקר בתחומי טכנולוגיה, לוגיסטיקה ושליטה אזרחית](#). קטר הביעה גם תמיכה עקרונית בשילוב הכוחות הסורים הדמוקרטיים (SDF) במוסדות הצבא והביטחון הממלכתיים, כצעד לגיבוש מחדש של שלטון מרכזי. הכרה זו מציבה את קטר בעמדת מתווך בין חלקיה המפוצלים של סוריה, כולל אלו הנתמכים בידי ארצות הברית וכורדים.

דוחא ודמשק - אינטרסים משתלבים

האינטרסים הקטריים בזירה הסורית מגוונים. קטר שואפת לבסס לעצמה עוגני השפעה מדינתיים ארוכי טווח בסוריה "החדשה", מתוך תפיסה גיאו-פוליטית הממוקדת בהשפעה אזרחית וכלכלית, לא דווקא צבאית ישירה. לצד זאת, קטר מציבה את עצמה כאלטרנטיבה להשפעה הסעודית-אמיריתית, המתמקדת בעיקר בהשקעות מאקרו-כלכליות ובהלוואות מותנות. בניגוד אליהן, קטר מעדיפה נוכחות אינטנסיבית במגזרי תשתית, רפואה, חינוך ושלטון מקומי – מודל שמאפשר לה להיבנות "מלמטה". בהקשר האזורי הרחב, קטר מבקשת לצמצם את ההשפעה האיראנית בסוריה, תוך שמירה על ערוץ פתוח עם טורקיה ועם חלק מקבוצות האופוזיציה לשעבר.

המבנה הרב-שכבתי של המעורבות הקטרית מבדל אותה ממדינות אחרות: היא מעניקה סיוע וגם מעצבת את המרחב המוסדי, הכלכלי והאזרחי שבו פועלת הממשלה הסורית החדשה. התחרות עם שחקנים אחרים בזירה הסורית אינה הכלכלית בלבד, אלא מתייחסת גם לשאלת הזהות המדינית-חברתית של סוריה לעשור הבא. באמצעות רשת פעולה נרחבת מבקשת קטר שסוריה שלאחר אסד תהיה מדינה שמרנית מתונה המזוהה עם תפיסת האחים המוסלמים, עם מרחב פעולה גדול לגורמים חיצוניים – מודל התואם את תפיסת הביטחון הלאומית של דוחא ואת פרדיגמת ההשפעה הגלובלית שהיא מקדמת.

אולם, הגברת ההשפעה של קטר, לצידה של טורקיה, עלולה לסלול את הדרך להקמת מדינה אסלאמיסטית בסוריה – תרחיש שאינו בלתי סביר בהתחשב בעבר הג'האדיסטי של חלק מהנהגת סוריה החדשה. אף שווינגטון, כמו גם מדינות אירופה, מעוניינות לראות בממשלה הסורית החדשה כוח מתון, נוכחותה הפעילה של דוחא והיקפי ההשקעה המשמעותיים שלה בזירה מצביעים על כי לא כדאי להניח זאת כמובן מאליו.

האינטרס הסורי בהידוק שיתוף הפעולה עם קטר משקף שילוב בין צרכים דחופים לבין חזון אסטרטגי ארוך טווח. לאחר למעלה מעשור של מלחמה, סנקציות בינלאומיות ובידוד מדיני, הכלכלה הסורית נמצאת בקריסה. מחצית מהתשתיות במדינה הרוסות, אספקת החשמל במדינה מוגבלת לשעות בודדות ביממה. נרשמים שיעורי אבטלה של למעלה מ-25 אחוזים ומחסור חריף בשירותי בריאות, מים ודיור. החיבור לקטר ונכונותה לקדם השקעות במדינה עשויות להקל על המשבר הכלכלי וההומניטרי ולאפשר למשטר החדש להחיות את הכלכלה המקומית בקצב מהיר יחסית, בהשוואה לימון שמקורו במוסדות בינלאומיים פורמליים. יתרה מכך, לאחר עשור שבו סוריה נחשבה למדינה כושלת ומבודדת, חיזוק הקשר עם המדינות הערביות בכלל ועם קטר בפרט, משדר מסר של שיקום, פתיחות ואמון. הקשרים התחבורתיים, תיירותיים ומסחריים, שמתאפשרים כעת הודות להשקעות הקטריות, תורמים גם הם לחיבורה מחדש של סוריה כנתיב מעבר ובכך מחזקים את מעמדה האזורי.

לאחר אופטימיות זהירה שרווחה בציבור הסורי על רקע נפילתו של שלטונו האכזרי של אסד, העימותים האלימים שאירעו במדינה בחצי השנה האחרונה, האחרון בהם גבה למעלה מאלף הרוגים מבני העדה הדרוזית – הגביר את חוסר האמון והחשדנות כלפי א-שרע בקרב חלק מהסורים. השיקום הכלכלי שצפוי להביא שיפור משמעותי ברווחת האזרחים במדינה וכן חיזוק מעמדה של סוריה באזור עשויים לחזק את הלגיטימציה הציבורית לשלטון א-שרע.

הנוכחות הטורקית ארוכת השנים בצפון סוריה והשפעתה על קבוצות חמושות משתלבות היטב עם השאיפות הכלכליות והדיפלומטיות של קטר. לכן, סביר להניח שקטר תמשיך לתאם עם אנקרה את יוזמותיה השונות. עם זאת, נותרו לה אתגרים לא מעטים. בנוסף לתחרות על השפעה בזירה הסורית עם יתר מדינות המפרץ – כשכל אחת מושכת לכיוון אחר – גם הקבוצות החמושות השונות בסוריה נותרו מפולגות והניסיון לאחדן למסגרת שלטונית לא צלח עד כה וצפוי להיתקל בקשיים. אפשר שההשקעות הכלכליות יקלו על המצוקה המיידית, אך אין הן מציעות מזור לבעיות היסוד והאתגרים הניצבים בפני א-שרע: המיעוטים המסרבים להשתלב במוסדות המדינתיים בתנאים שהוא מכתוב, נוכחותם של לוחמים ג'האדיסטים ואלמנטים קיצוניים נוספים, שמוסיפים ללבות אלימות וסכסוכים (בעיקר מול מיעוטים) ולבסוף, איומים מצד דאע"ש וגורמים המזוהים עם איראן וחזבאללה. אלו מעוררים ספקות בנוגע ליכולתו של א-שרע לייצב את המדינה בקרוב ובכלל זאת מציבים סימן שאלה על סיכויי הישרדותו הפוליטית. בתרחיש שבו יאבד א-שרע את אחיזתו במדינה – ההימור הקטרי עליו יתגלה כשגוי.

נוכח התיאום ההדוק בין דוחא לווישינגטון, לרבות בזירה הסורית, יש מקום שישראל תציע לארצות הברית לגבש מדיניות אחראית וזהירה מול א-שרע. מדיניות זו תתבסס על התניה הדרגתית של השקעות בסוריה בביצוע רפורמות ובהתנהלות תקינה של המשטר בזירה הפנימית והאזורית. אחד ממוקדי הדאגה מבחינת ישראל הוא הפוטנציאל להשפעה אסלאמיסטית במסגרת השותפות הסורית-קטרית. על כן, יש חשיבות לעודד גיוון של מקורות סיוע ו"משענות" למשטר הסורי, ובפרט לעודד מעורבות רחבה יותר של כלל מדינות המפרץ, על מנת לאזן ולמתן את ההשפעה האידיאולוגית של טורקיה וקטר.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט